

Stanowisko
Konsultanta Krajowego w dziedzinie Zdrowia Publicznego
w sprawie podjęcia dyskusji na temat przyjęcia regulacji zmierzających do ograniczenia spożycia
produktów wysokosłodzonych, w tym napojów

Z niepokojem obserwuję, że częstość występowania nadwagi i otyłości w Polsce stale wzrasta i dotyczy obecnie już ponad połowy dorosłych i jednej piątej dzieci. Nadwaga i otyłość stają się tym samym jednym z najpowszechniej występujących problemów zdrowotnych, którego skutki obejmują m.in. powikłania sercowo-naczyniowe, oddechowe, neurologiczne, żołądkowo-jelitowe i wątrobowe, endokrynologiczne, kostno-szkieletowe, nerkowe, a także konsekwencje psycho-społeczne oraz liczne nowotwory.

Wśród czynników sprzyjających rozwojowi nadwagi i otyłości wymienia się m.in. niewłaściwy styl życia, przemiany technologiczne redukujące wysiłek fizyczny, środowisko, w którym funkcjonujemy, a także coraz większa popularność produktów spożywczych o dużej zawartości cukru – w tym zwłaszcza wysokoenergetycznych przekąsek oraz napojów. Badania wskazują, że słodzone napoje i przekąski są jednym z głównych czynników odpowiedzialnych za wzrost masy ciała. Dlatego też szereg państw Unii Europejskiej wprowadziło prawne ograniczenia w dostępie do tych produktów. Zgodnie z danymi Europejskiego Systemu Informacji o notyfikowanych krajowych przepisach technicznych (TRIS) w latach 2011-2019 sześć państw UE, tj. Estonia, Irlandia, Wielka Brytania, Węgry, Dania, Francja przyjęło przepisy wprowadzające dodatkowe opodatkowanie dla produktów zawierających cukier.

Przepisy te mają w większości przypadków formę dodatkowego podatku produktowego na rzecz zdrowia publicznego, a objęte są nimi (najczęściej) napoje z dodatkiem cukrów, w których zawartość tego składnika przekracza określoną w przepisach wartość.

Niektóre z ww. krajów, w ramach notyfikowanych przepisów dotyczących produktów wysoko słodzonych, przewidują także opodatkowanie innych produktów ze względu na wysoką zawartość tłuszczu, soli czy kofeiny (np. na Węgrzech).

Przykładowo notyfikowane przepisy brytyjskie dotyczą napojów pakowanych, zawierających dodatek cukru pochodzącego ze źródła innego niż sok owocowy, warzywny lub mleko oraz zawierających co najmniej 5 gramów cukru na 100 ml. Wobec tych produktów ustalona została opłata branżowa, za litr przygotowanego napoju. Notyfikowany projekt przewidywał, że z opłat zwolnione są napoje na bazie mleka, napoje zastępujące mleko, napoje zastępujące alkohol oraz napoje bezalkoholowe stosowane do celów leczniczych lub odżywczych.

Podobne podatki, o różnej wysokości w odniesieniu do napojów słodzonych, notyfikowały Irlandia oraz Estonia.

We Francji podatek został ustanowiony zarówno dla napojów słodzonych cukrem, jak również dla napojów z dodatkiem sztucznych substancji słodzących a niezawierających cukru, które pakowane są w pojemniki przeznaczone do sprzedaży detalicznej. W przypadku Danii, podatek dotyczy wyrobów czekoladowych oraz innych produktów zawierających cukier, lodów konsumpcyjnych, napojów bezalkoholowych, piwa oraz wina.

Przepisy notyfikowane przez Węgry z kolei dotyczą środków spożywczych o wysokiej zawartości cukru, w szczególności napojów bezalkoholowych oraz produktów zawierających duże ilości kofeiny oraz soli. Powyższy przepis dotyczy również napojów energetycznych o określonej zawartości dodanego cukru i kofeiny, pakowanych produktów słodzonych o większej zawartości dodanego cukru, solonych przekąsek, przypraw o dużej zawartości soli, zup i sosów błyskawiczne („instant”) oraz podstawy do sosów.

W Polsce aktualnie nie ma regulacji obejmujących całą populację, których celem byłoby ograniczenie dostępności do produktów zawierających duże ilości cukru. Do tej pory takie regulacje przyjęto w odniesieniu do żywienia w jednostkach systemu oświaty, w tym produktów zawierających znaczne ilości składników niezalecanych dla ich prawidłowego rozwoju tj.: cukru, tłuszczu i sodu (rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach oraz przepisy ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia).

W związku z narastającym problemem nadwagi i otyłości, w tym dramatycznym pogorszeniem sytuacji wśród dzieci za konieczne uważam podjęcie dyskusji na temat wprowadzenia przepisów prawnych ograniczających spożycie cukru, które uzupełniłyby ww. przepisy mające skutek dla całej populacji polskiej. Można osiągnąć ten cel wprowadzając np. „podatek” od cukru, tak aby jego struktura zachęcała do zmiany receptur przez producentów żywności. Ponadto pozyskane za pomocą takiego podatku środki pozwoliłyby na stworzenie nowego źródła budżetowego dla finansowania publicznego systemu ochrony zdrowia, a w szczególności takich jego elementów jak promocja zdrowia i profilaktyka.